

TƯ TƯỞNG CỦA V.I. LÊNIN VỀ NHÀ NƯỚC THẾ TỤC VÀ Ý NGHĨA TRONG GIẢNG DẠY TRIẾT HỌC Ở CÁC HỌC VIỆN, TRƯỜNG SĨ QUAN QUÂN ĐỘI HIỆN NAY

Nguyễn Văn Hanh¹

Nguyễn Văn Bách²

Tóm tắt: Tư tưởng của V.I. Lênin về nhà nước thế tục nhấn mạnh nguyên tắc tách biệt giữa nhà nước và tôn giáo, là một nội dung cốt lõi trong hệ thống lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin. Quan điểm này không chỉ khẳng định vai trò của nhà nước trong việc bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng mà còn đề cao phương pháp đấu tranh tư tưởng thông qua tuyên truyền giáo dục và thuyết phục, thay vì áp đặt hành chính. Việc vận dụng tư tưởng này vào giảng dạy triết học ở các học viện, trường sĩ quan Quân đội hiện nay có ý nghĩa thiết thực, góp phần nâng cao nhận thức chính trị, phát triển tư duy phản biện và củng cố bản lĩnh cho cán bộ, học viên, xây dựng đội ngũ cán bộ quân đội có lập trường tư tưởng vững vàng, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Từ khóa: Giảng dạy, nhà nước thế tục, nhà trường quân đội, tôn giáo, triết học, V.I. Lênin.

Abstract: V.I. Lenin's thought on the secular state emphasizes the principle of separation between state and religion, a core content in the theoretical system of Marxism-Leninism. This viewpoint not only affirms the role of the state in ensuring freedom of belief but also promotes the method of ideological struggle through propaganda, education, and persuasion, rather than administrative imposition. The application of this ideology in teaching philosophy at military academies and officer schools today has practical significance, contributing to raising political awareness, developing critical thinking, and strengthening the mettle of cadres and trainees, building a contingent of military cadres with firm ideological standing, meeting the requirements of the cause of national defense in the new situation.

Keywords: Teaching, secular state, military academies, religion, philosophy, V.I. Lenin.

Nhận bài: 28/04/2025 Gửi phản biện: 05/05/2025 Duyệt đăng: 20/05/2025

1 Thạc sĩ, Trung tá, Khoa Triết học Mác - Lênin, Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng
2 Tiến sĩ, Trung tá, Khoa Triết học Mác - Lênin, Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, các vấn đề liên quan đến tôn giáo và tín ngưỡng trở nên đa dạng và phức tạp hơn, đặt ra những thách thức mới đối với công tác giáo dục chính trị, tư tưởng trong quân đội. Đặc biệt, việc lợi dụng tôn giáo để chia rẽ khối đại đoàn kết dân tộc, kích động ly khai, chống đối Nhà nước dưới nhiều hình thức đang diễn ra ngày càng tinh vi và phức tạp. Trong bối cảnh đó, việc nghiên cứu và vận dụng tư tưởng của V.I. Lênin về nhà nước thế tục, đồng thời bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng và không tín ngưỡng cho công dân có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Tư tưởng này không chỉ cung cấp cơ sở lý luận vững chắc cho việc xây dựng nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, mà còn là nền tảng để định hướng công tác giáo dục chính trị, tư tưởng trong quân đội. Trong giảng dạy triết học tại các học viện, trường sĩ quan quân đội, việc hiểu rõ và truyền đạt tư tưởng của V.I. Lênin về nhà nước thế tục giúp học viên nâng cao nhận thức chính trị, phát triển tư duy phản biện và củng cố bản lĩnh, từ đó góp phần xây dựng đội ngũ cán bộ quân đội có lập trường tư tưởng vững vàng, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

2. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu này vận dụng các phương pháp phân tích - tổng hợp, lịch sử - logic và so sánh - đối chiếu để làm rõ tư tưởng của V.I. Lênin về nhà nước thế tục và ý nghĩa của nó trong giảng dạy triết học tại các học viện, trường sĩ quan quân đội hiện nay.

Nghiên cứu tiến hành thu thập, phân tích và tổng hợp các nguồn tài liệu lý luận, bao gồm: Các tác phẩm kinh điển của V.I. Lênin liên quan đến nhà nước và tôn giáo,

đặc biệt là tác phẩm “*Chủ nghĩa xã hội và tôn giáo*” (1905); “*Về thái độ của đảng công nhân đối với tôn giáo*” (1909). Văn kiện của Đảng Cộng sản Việt Nam; Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 9-11-2022 của Hội nghị Trung ương 6 khóa XIII và Hiến pháp năm 2013. Các công trình nghiên cứu khoa học, sách, tạp chí và báo cáo liên quan đến tư tưởng của V.I. Lênin về nhà nước và tôn giáo; công tác giáo dục chính trị trong quân đội.

Nghiên cứu xem xét sự hình thành và phát triển của tư tưởng V.I. Lênin về nhà nước thế tục trong bối cảnh lịch sử cụ thể, từ đó rút ra những luận điểm logic và có hệ thống về mối quan hệ giữa nhà nước và tôn giáo. Nghiên cứu đối chiếu tư tưởng của V.I. Lênin với các quan điểm hiện hành của Đảng và Nhà nước Việt Nam về tôn giáo và công tác tôn giáo, nhằm làm rõ sự tương đồng và khác biệt, từ đó đề xuất các giải pháp vận dụng phù hợp trong giảng dạy triết học tại các học viện, trường sĩ quan quân đội. Trên cơ sở các phương pháp trên, nghiên cứu đã rút ra ý nghĩa trong giảng dạy triết học ở các học viện, trường sĩ quan quân đội hiện nay.

3. Kết quả và bàn luận

3.1. Nội dung cơ bản của tư tưởng V.I. Lênin về nhà nước thế tục

Tư tưởng của V.I. Lênin về nhà nước thế tục là một phần quan trọng trong học thuyết của ông về nhà nước và tôn giáo, thể hiện quan điểm cách mạng và khoa học trong việc xác lập mối quan hệ giữa nhà nước và tôn giáo. Những nội dung cơ bản của tư tưởng này bao gồm:

Thứ nhất, mối quan hệ giữa nhà nước và tôn giáo trong xã hội có giai cấp.

V.I. Lênin kế thừa và phát triển sáng tạo tư tưởng của C. Mác và Ph. Ăngghen, đã

có những luận điểm sắc bén và toàn diện về mối quan hệ giữa nhà nước và tôn giáo trong các xã hội có giai cấp. Ông chỉ ra rằng, trong điều kiện xã hội bị phân hóa giai cấp, tôn giáo không chỉ là kết quả của sự tha hóa con người do áp bức và bất công xã hội, mà còn là một công cụ tư tưởng được giai cấp thống trị sử dụng nhằm duy trì trật tự và củng cố quyền lực của mình.

V.I. Lênin khẳng định: *“Tất cả các giai cấp áp bức đều cần đến hai chức năng xã hội, để giữ gìn nền thống trị của mình: chức năng của tên đao phủ và chức năng giáo sĩ. Đao phủ phải dẹp tan sự phản kháng và sự căm phẫn của những người bị áp bức. Giáo sĩ phải an ủi những người bị áp bức, ... làm cho họ chịu nhận nền thống trị ấy, làm cho họ xa rời hành động cách mạng, làm tiêu tan tinh thần cách mạng của họ và phá vỡ nghị lực cách mạng của họ”* (V.I. Lênin Toàn tập, tập 26, 2005, tr.293). Từ đó, V.I. Lênin làm nổi bật vai trò hai mặt của tôn giáo: một mặt, nó thỏa mãn nhu cầu tinh thần của quần chúng trong hoàn cảnh khốn cùng; mặt khác, lại đóng vai trò ru ngủ, kìm hãm sức phản kháng và duy trì hệ thống bóc lột, bằng cách truyền bá những tư tưởng siêu hình, yếm thế, chịu đựng và phục tùng. Trong bối cảnh nước Nga dưới thời Nga hoàng, V.I. Lênin đã phân tích sâu sắc mối quan hệ cộng sinh giữa nhà nước chuyên chế và giáo hội, khi ông chỉ rõ: *“Giáo hội ở trong cảnh phụ thuộc theo kiểu nông nô vào nhà nước”* (V.I. Lênin Toàn tập, tập 12, 2005, tr.171). Ở đây, tôn giáo không còn là lĩnh vực riêng biệt của đời sống tinh thần, mà trở thành một công cụ chính trị phục vụ trực tiếp cho lợi ích của chế độ phong kiến - thần quyền. Giáo hội Nga không chỉ không độc lập, mà còn tham gia vào quá trình biện minh và hợp thức hóa quyền lực của Nga hoàng, góp phần duy trì

chế độ áp bức và bảo vệ địa vị đặc quyền đặc lợi của giới quý tộc.

Từ những phân tích đó, V.I. Lênin đi đến một kết luận có ý nghĩa nguyên tắc trong xây dựng nhà nước kiểu mới, nhà nước vô sản: *“Nhà nước không được dính đến tôn giáo, các đoàn thể tôn giáo không được dính đến chính quyền nhà nước”* (V.I. Lênin Toàn tập, tập 12, 2005, tr.171). Ông chủ trương thiết lập một nhà nước thế tục, trong đó tôn giáo phải hoàn toàn tách khỏi nhà nước và nhà trường phải tách khỏi giáo hội. Đây không chỉ là một yêu cầu lý luận, mà còn là một bước đi mang tính cách mạng nhằm phá bỏ sự thống trị tư tưởng của tôn giáo trong lĩnh vực công quyền, mở đường cho sự phát triển của khoa học, giáo dục và tự do tư tưởng.

V.I. Lênin nhấn mạnh rằng, chỉ khi nào nhà nước tách khỏi tôn giáo, thì quyền tự do tín ngưỡng, cũng như quyền không theo tín ngưỡng mới thực sự được đảm bảo. Nhà nước vô sản không can thiệp vào niềm tin tôn giáo cá nhân, nhưng cũng không cho phép bất kỳ tôn giáo nào lợi dụng đức tin để thao túng chính quyền hoặc chia rẽ khối đoàn kết dân tộc. Do đó, việc giữ vững nguyên tắc thế tục là điều kiện tiên quyết để xây dựng một nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa thực sự dân chủ và tiến bộ.

Tư tưởng của V.I. Lênin về mối quan hệ giữa nhà nước và tôn giáo không chỉ là một kết quả phân tích khoa học về xã hội có giai cấp, mà còn là kim chỉ nam cho hành động cách mạng. Nó định hướng cho quá trình xây dựng một nhà nước mới, lấy lợi ích của đại đa số nhân dân lao động làm nền tảng. Đồng thời, chủ động đấu tranh với mọi biểu hiện lợi dụng tôn giáo để chống phá cách mạng, phá hoại khối đại đoàn kết toàn dân.

Như vậy, bằng lập trường duy vật lịch sử và phương pháp biện chứng, V.I. Lênin đã luận giải một cách sâu sắc, toàn diện và triệt để mối quan hệ giữa nhà nước và tôn giáo trong xã hội có giai cấp. Ông không chỉ vạch trần bản chất của tôn giáo như một công cụ tư tưởng của giai cấp thống trị, mà còn chỉ ra con đường để giải phóng con người khỏi sự nô dịch tinh thần, đó là xây dựng một nhà nước thế tục, bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng thực chất, công bằng và văn minh.

Thứ hai, quan điểm về nhà nước thế tục và quyền tự do tín ngưỡng.

V.I. Lênin, với lối tư duy sắc sảo và bản lĩnh cách mạng vững vàng, đã đặt nền tảng lý luận vững chắc cho việc xây dựng một nhà nước thế tục, nơi mà tôn giáo không thể “ngồi chung bàn” với bộ máy quyền lực, cũng như không thể “đi học chung lớp” với hệ thống giáo dục. V.I. Lênin viết dứt khoát: “*Giáo hội hoàn toàn tách khỏi nhà nước, nhà trường hoàn toàn tách khỏi giáo hội*” (V.I. Lênin Toàn tập, tập 12, 2005, tr.172). Quan điểm ấy không chỉ là khẩu hiệu chính trị, mà còn là tuyên ngôn khai sáng, mở đường cho tự do tư tưởng và sự phát triển khoa học trong một xã hội dân chủ, công bằng.

Theo V.I. Lênin, tôn giáo là hiện tượng lịch sử - xã hội phản ánh sự bất lực và khổ đau của con người trước tự nhiên và bất công xã hội. Do vậy, nhà nước nếu thực sự vì dân, không được phép đứng về phía bất kỳ một tôn giáo nào, càng không được biến tôn giáo thành công cụ phục vụ lợi ích giai cấp. V.I. Lênin kiên quyết yêu cầu: “*Giáo hội và Nhà nước hoàn toàn tách khỏi nhau, đó là điều mà giai cấp vô sản xã hội chủ nghĩa đòi nhà nước và giáo hội hiện đại phải thực hiện*” (V.I. Lênin Toàn tập, tập 12, 2005, tr.170-171). Đây là tư tưởng tiên phong của một

nhà nước pháp quyền kiểu mới, một nhà nước không “*mượn tay Thượng Đế để điều hành nhân sự*”.

Tuy nhiên, sự sắc sảo của V.I. Lênin thể hiện ở chỗ, Người không lẫn lộn giữa lập trường của nhà nước với quan điểm của Đảng Cộng sản. Đối với nhà nước, tôn giáo là việc riêng của mỗi công dân. Nhưng với Đảng, tổ chức cách mạng của giai cấp công nhân thì không thể thờ ơ trước ảnh hưởng tiêu cực của tôn giáo. V.I. Lênin thẳng thắn chỉ rõ: “*Chúng ta là những người vô thần và tuyên truyền chủ nghĩa vô thần là nhiệm vụ của Đảng*” (V.I. Lênin Toàn tập, tập 17, 2005, tr.425). Nhưng cũng ngay sau đó, với phong cách nghiêm khắc mà không khắc nghiệt, V.I. Lênin lưu ý rằng: đấu tranh chống lại mê tín tôn giáo một cách cẩn trọng, không xúc phạm đến cảm xúc tôn giáo của nhân dân.

Điều đặc biệt là V.I. Lênin không hề chủ trương đàn áp tôn giáo bằng biện pháp hành chính. Trái lại, V.I. Lênin coi cuộc đấu tranh chống tôn giáo không thể tách rời cuộc đấu tranh với bóng tối, với nghèo đói, với sự ngu dốt. Nghĩa là, muốn tôn giáo “*tự nhiên*” phai nhạt, thì trước hết phải làm cho nhân dân “*sáng bụng, sáng lòng*” bằng giáo dục và nâng cao đời sống.

Thứ ba, phương pháp đấu tranh với tôn giáo.

V.I. Lênin không chỉ nhìn nhận tôn giáo từ góc độ phê phán mà còn đưa ra phương pháp đấu tranh cụ thể, giàu tính nhân văn và khoa học, nhằm làm suy yếu dần ảnh hưởng của tôn giáo đối với quần chúng nhân dân. Khác với lối tiếp cận cực đoan, V.I. Lênin chủ trương phải đấu tranh một cách thận trọng, mềm dẻo nhưng kiên định về mặt lập trường. Trọng tâm của phương pháp ấy không phải là đàn áp hành chính

hay cưỡng chế, mà là nâng cao dân trí, khơi dậy ánh sáng của lý trí, của tri thức khoa học và tư tưởng cách mạng. V.I. Lênin viết rõ: “Đưa khoa học vào cuộc đấu tranh chống các đám mây mù tôn giáo” (V.I. Lênin Toàn tập, tập 17, 2005, tr.170), đồng thời khẳng định: “Công tác tuyên truyền của chúng ta tất nhiên cũng phải bao gồm công tác tuyên truyền chủ nghĩa vô thần; công tác xuất bản những sách báo khoa học thích hợp với công tác tuyên truyền đó” (V.I. Lênin Toàn tập, tập 17, 2005, tr.173). Với V.I. Lênin, tôn giáo không phải là “kẻ thù vật chất” để tiêu diệt, mà là “bóng tối của ý thức” cần được xua tan bằng ánh sáng tri thức và sự giác ngộ chính trị. V.I. Lênin hiểu rằng: muốn làm cho tôn giáo mất đi sức hút, không phải bằng áp lực cưỡng bức, mà bằng việc giải phóng con người khỏi sự nghèo đói, lạc hậu và áp bức, những mảnh đất màu mỡ nuôi dưỡng niềm tin thần thánh.

Cũng từ nhận thức đó, V.I. Lênin nhấn mạnh: Gốc rễ sâu xa nhất của tôn giáo là sự nghèo khổ và tình cảnh đen tối của quần chúng. Chính “*Sự bắt lạt của giai cấp bị bóc lột trong cuộc đấu tranh chống bọn bóc lột tất nhiên để ra lòng tin vào cuộc đời tốt đẹp hơn ở thế giới bên kia, cũng giống y như sự bắt lạt của người đã man trong cuộc đấu tranh chống thiên nhiên để ra lòng tin vào thần thánh, ma quỷ, vào những phép màu*” (V.I. Lênin Toàn tập, tập 17, 2005, tr.169-170). Vì vậy, đấu tranh với tôn giáo không thể tách rời cuộc đấu tranh với bất công xã hội, với dốt nát, đói nghèo và bất bình đẳng. Một khi nhân dân được tiếp cận với nền giáo dục tiên bộ, có điều kiện sống đầy đủ và được tổ chức trong phong trào cách mạng, thì niềm tin tôn giáo tự nhiên sẽ suy giảm, như sương mù tan dần dưới ánh mặt trời. Từ quan điểm đó, V.I. Lênin bác bỏ triệt để quan điểm dùng

nhà nước để cưỡng chế tôn giáo, vì ông cho rằng điều đó không những phản tác dụng mà còn tạo cơ để các thế lực phản động xuyên tạc chính quyền cách mạng. V.I. Lênin viết: “*Không thể đấu tranh thật sự cho sự nghiệp giải phóng giai cấp vô sản nếu không đấu tranh chống mê tín tôn giáo*” (V.I. Lênin Toàn tập, tập 17, 2005, tr.424-425), nhưng cũng đồng thời cảnh báo rằng: “*Phải hết sức thận trọng và biết chừng mực trong việc tiến hành tuyên truyền vô thần... không xúc phạm đến tình cảm tôn giáo của nhân dân*” (V.I. Lênin Toàn tập, tập 17, 2005, tr.425).

Tư tưởng ấy vừa thể hiện tính cách mạng, vừa thể hiện chiều sâu nhân văn trong lập trường vô thần của chủ nghĩa Mác - Lênin. Nó đề cao sức mạnh cải hóa của giáo dục, của khoa học, đồng thời cảnh giác trước mọi biểu hiện của chủ nghĩa duy ý chí trong chính sách tôn giáo. Có thể nói, V.I. Lênin đã đặt nền móng lý luận và thực tiễn cho một phương pháp đấu tranh với tôn giáo vừa có tính chiến lược, vừa đầy minh triết: chống lại sự lợi dụng tôn giáo một cách kiên quyết, nhưng vẫn tôn trọng quyền tự do tín ngưỡng của nhân dân.

Phương pháp ấy, đến nay, vẫn là kim chỉ nam cho các nước xã hội chủ nghĩa trong việc xử lý hài hòa mối quan hệ giữa tôn giáo và chính trị giữa tự do cá nhân và lợi ích cộng đồng, giữa giữ vững bản chất vô thần của đảng cách mạng với yêu cầu đoàn kết toàn dân, trong đó có đồng bào có đạo. Những nội dung trên phản ánh tư tưởng tiên bộ và cách mạng của V.I. Lênin về nhà nước thế tục, góp phần quan trọng vào việc xây dựng một nhà nước dân chủ, đảm bảo quyền tự do tín ngưỡng và tôn giáo cho mọi công dân, đồng thời đấu tranh chống lại sự lợi dụng tôn giáo vào mục đích chính trị phản động.

3.2. Ý nghĩa trong giảng dạy Triết học ở các học viện, trường sĩ quan quân đội hiện nay

Việc nghiên cứu và vận dụng tư tưởng của V.I. Lênin về nhà nước thể tục có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc trong giảng dạy Triết học Mác - Lênin tại các học viện, trường sĩ quan quân đội hiện nay. Những quan điểm này không chỉ góp phần bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, mà còn định hướng phương pháp tiếp cận khoa học và nhân văn đối với vấn đề tôn giáo trong bối cảnh xã hội đa dạng, hội nhập và phức tạp.

Thứ nhất, giúp nhận thức rõ bản chất xã hội - giai cấp của tôn giáo.

Trên cơ sở tư tưởng của C. Mác và đặc biệt là những phân tích sắc bén của V.I. Lênin, việc giảng dạy triết học trong các học viện, trường sĩ quan quân đội cần giúp học viên hiểu rằng tôn giáo không chỉ là hiện tượng tinh thần thuần túy, không chỉ là sự phản ánh đời sống tâm linh của con người, mà còn là một thiết chế xã hội, ý thức hệ gắn chặt với tồn tại giai cấp. Trong những điều kiện lịch sử nhất định, tôn giáo đóng vai trò như một công cụ chính trị - tư tưởng, được giai cấp thống trị sử dụng để duy trì trật tự xã hội bất công, củng cố quyền lực và kìm hãm tinh thần phản kháng của quần chúng lao động.

V.I. Lênin đã chỉ rõ: *“Tất cả các giai cấp áp bức đều cần đến hai chức năng xã hội, để giữ gìn nền thống trị của mình: chức năng của tên đao phủ và chức năng giáo sĩ”* (V.I. Lênin Toàn tập, tập 26, 2005, tr.293). Luận điểm ấy không chỉ vạch trần bản chất lợi dụng tôn giáo để phục vụ cho thống trị, mà còn cảnh báo về nguy cơ tôn giáo bị thao túng bởi các thế lực phản động trong các giai đoạn lịch sử. Do đó, việc giảng dạy

triết học cần làm rõ mối quan hệ cộng sinh giữa nhà nước và giáo hội trong các chế độ phong kiến, tư sản, nơi tôn giáo trở thành *“bàn tay tinh thần”* hợp thức hóa ách áp bức, khiến quần chúng *“cam chịu”* nghèo khổ bằng những lời hứa hão huyền về một *“thiên đường sau cái chết”*.

Từ nhận thức đó, cán bộ, học viên cần có khả năng phân biệt rạch ròi giữa đức tin tôn giáo chân chính với những hành vi lợi dụng tôn giáo để tuyên truyền phản động, kích động chia rẽ, phá hoại khối đại đoàn kết toàn dân. Đồng thời, phải có lập trường khoa học, khách quan, tránh thái độ cực đoan, bài xích vô căn cứ đối với người có tín ngưỡng.

Tư tưởng của Lênin cung cấp một khuôn khổ lý luận nền tảng để người học không chỉ hiểu tôn giáo trong tính chất lịch sử - xã hội của nó, mà còn biết ứng xử phù hợp trong thực tiễn hiện nay: tôn trọng tự do tín ngưỡng, đồng thời kiên quyết đấu tranh với mọi biểu hiện lợi dụng tôn giáo vì mục đích phản động. Đó chính là sự kết hợp giữa lập trường cách mạng kiên định và phương pháp tiếp cận khoa học, nhân văn, điều rất cần thiết trong môi trường quân đội, nơi yêu cầu về bản lĩnh chính trị và tư duy lý luận luôn được đặt lên hàng đầu.

Thứ hai, tư tưởng của V.I. Lênin cung cấp cơ sở lý luận khoa học và cách mạng để xây dựng lập trường đúng đắn khi tiếp cận vấn đề tôn giáo trong Quân đội.

V.I. Lênin, với tầm nhìn chiến lược và phong cách chính trị nghiêm cần mà đầy nhân văn, đã không nhìn nhận tôn giáo dưới lăng kính cực đoan hay hành chính hóa, mà ông tiếp cận tôn giáo như một hiện tượng lịch sử - xã hội phức tạp, phản ánh cả nỗi đau và khát vọng giải thoát của con người trong điều kiện áp bức, bất công và thiếu tri thức.

V.I. Lênin phê phán tôn giáo trên lập trường khoa học, vô thần, nhưng đồng thời luôn nhấn mạnh rằng cuộc đấu tranh chống tôn giáo phải gắn liền với cuộc đấu tranh chống nghèo đói, ngu dốt và sự tha hóa tinh thần, chứ không thể tiến hành bằng bạo lực hay mệnh lệnh hành chính. Những tư tưởng này có ý nghĩa đặc biệt sâu sắc đối với công tác tư tưởng - chính trị trong Quân đội hiện nay. Trong thực tiễn, nhiều cán bộ, chiến sĩ có xuất thân từ đồng bào dân tộc thiểu số, vùng sâu, vùng xa, nơi tín ngưỡng tôn giáo đã bám rễ sâu vào nếp sống cộng đồng. Điều đó đòi hỏi quá trình giáo dục chính trị - tư tưởng không chỉ đơn thuần truyền đạt lý luận, mà phải dựa trên sự thấu hiểu tâm lý, tôn trọng khác biệt, đồng thời kiên trì khơi dậy ánh sáng của tri thức, của lý tưởng cách mạng, nhằm chuyển hóa nhận thức từ bên trong.

Tư tưởng của V.I. Lênin cung cấp một phương pháp luận mang tính định hướng: giáo dục phải là sự khai sáng, tuyên truyền phải có lý, có tình, đấu tranh phải có nguyên tắc nhưng không được cực đoan. Đặc biệt, trong điều kiện các thế lực thù địch không ngừng lợi dụng tôn giáo để tuyên truyền chống phá, chia rẽ khối đại đoàn kết toàn dân và tác động tiêu cực đến tư tưởng, đạo đức của cán bộ, chiến sĩ, thì việc giáo dục lập trường khoa học về tôn giáo càng trở nên cấp thiết. Đó không chỉ là bảo vệ tư tưởng vô thần khoa học, mà còn là bảo vệ bản chất cách mạng, chính quy, hiện đại và nhân văn của Quân đội nhân dân Việt Nam. Từ đó có thể khẳng định, vận dụng tư tưởng của V.I. Lênin trong giảng dạy Triết học Mác - Lênin ở nhà trường quân đội không chỉ có giá trị lý luận, mà còn mang tính chiến lược trong việc xây dựng đội ngũ cán bộ quân đội vững vàng về bản lĩnh, sắc bén về tư duy, kiên định về lập trường nhưng cũng nhân văn, mềm dẻo

trong phương pháp.

Thứ ba, vận dụng tư tưởng của V.I. Lênin trong dạy và học triết học sẽ góp phần nâng cao phẩm chất chính trị, tư tưởng, đạo đức cách mạng cho học viên sĩ quan, làm sâu sắc thêm nhận thức về bản chất khoa học, cách mạng và nhân văn của chủ nghĩa Mác - V.I. Lênin.

Tư tưởng của V.I. Lênin về nhà nước thế tục, với tinh thần khoa học, cách mạng và nhân văn sâu sắc, không chỉ soi sáng cách tiếp cận vấn đề tôn giáo trong đời sống xã hội, mà còn góp phần quan trọng trong việc khẳng định bản chất ưu việt và tiên bộ của chủ nghĩa Mác - Lênin, nền tảng tư tưởng của Đảng Cộng sản Việt Nam và Quân đội nhân dân Việt Nam. Việc nghiên cứu, giảng dạy một cách nghiêm túc, sáng tạo tư tưởng đó trong nhà trường quân đội sẽ giúp học viên thấm nhuần thế giới quan duy vật biện chứng, nâng cao năng lực lý luận, khả năng tư duy phản biện và bản lĩnh chính trị trong xử lý những vấn đề phức tạp của thực tiễn. Trong bối cảnh các thế lực thù địch đang triệt để lợi dụng vấn đề tôn giáo, dân tộc, “*nhân quyền*” và “*tự do tín ngưỡng*” để tuyên truyền xuyên tạc, kích động chia rẽ nội bộ, chia rẽ khối đại đoàn kết toàn dân, làm suy yếu vai trò lãnh đạo, quản lý của Đảng, Nhà nước ta và phá hoại uy tín của Quân đội, thì việc trang bị cho học viên sĩ quan một niềm tin khoa học, vững chắc và có cơ sở lý luận vào con đường xã hội chủ nghĩa là yêu cầu cấp thiết. Đó không chỉ là sự phòng vệ về nhận thức, mà còn là “*lá chắn tư tưởng*” để giữ vững trận địa chính trị - tư tưởng trong Quân đội, nơi mà một khi bị suy thoái sẽ dẫn đến hệ quả nghiêm trọng về quốc phòng - an ninh.

Vận dụng tư tưởng Lênin còn giúp học viên hiểu rõ rằng: đấu tranh với những biểu hiện lợi dụng tôn giáo không đồng nghĩa với bài bác tôn giáo hay xúc phạm người có tín ngưỡng. Đó là cuộc đấu tranh thuyết phục, dựa trên lý trí, lòng nhân ái và sự giác ngộ cách mạng. Nó đòi hỏi người sĩ quan không chỉ có lý luận vững, mà còn phải có đạo đức chính trị mẫu mực, có khả năng tuyên truyền, cảm hóa và xây dựng lòng tin nơi quần chúng, kể cả trong những vùng, nhóm dân cư có yếu tố tín ngưỡng tôn giáo chi phối mạnh mẽ.

Do đó, việc vận dụng tư tưởng V.I. Lênin trong giảng dạy triết học không chỉ nhằm nâng cao nhận thức lý luận, mà còn góp phần hình thành tư chất người quân

nhân cách mạng trong thời kỳ mới: kiên định về chính trị, tỉnh táo trong tư duy, mềm dẻo trong xử lý, nhân văn trong hành động và vững vàng trước mọi thách thức tư tưởng đến từ cả bên ngoài lẫn nội tại.

4. Kết luận

Tư tưởng của V.I. Lênin về nhà nước thế tục là một nội dung quan trọng trong hệ thống lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin. Việc nghiên cứu và vận dụng tư tưởng này trong giảng dạy Triết học tại các học viện, trường sĩ quan quân đội không chỉ góp phần nâng cao chất lượng giáo dục mà còn giúp xây dựng đội ngũ cán bộ, học viên có bản lĩnh chính trị vững vàng, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Tài liệu tham khảo

1. Đỗ Quang Hưng (2015), *Nhà nước - Tôn giáo - Luật pháp*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Nguyễn Minh Khải - Chủ biên (2013), *Tín ngưỡng, tôn giáo và thực hiện chính sách tôn giáo ở Việt Nam hiện nay*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Đặng Văn Khương (2024), *Tư tưởng của V.I. Lênin về tôn giáo trong tác phẩm “Chủ nghĩa xã hội và tôn giáo” và giá trị đối với Việt Nam hiện nay*, Tạp chí Tổ chức nhà nước, số 11, tr.67 - 70.
4. Lênin, V. I. (2005), *Chủ nghĩa xã hội và tôn giáo*. Trong V. I. Lênin Toàn tập (Tập 12), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật. Hà Nội.
5. Lênin, V. I. (2005), *Về thái độ của đảng công nhân đối với tôn giáo*. Trong V. I. Lênin Toàn tập (Tập 17), Hà Nội: Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật.
6. Lênin, V. I. (2005), *V. I. Lênin Toàn tập* (Tập 26), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.